

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 13/2024 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Liisa Larja, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Simo Mentula, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Yrsa Nyman, oikeusministeriö
- juristi Antti Ristimäki, Kansaneläkelaitos
- tasa-arvovaltuutettu Rainer Hiltunen, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- muutoskoordinaattori Seija Lehtonen, Suomen Kuntaliitto
- kehittämisspäällikkö Mikko Mehtonen, Suomen Kuntaliitto
- työllisyys- ja sosiaalipolitiikan asiantuntija Patrik Tötterman, Kunta- ja hyvinvointialueuudantajat KT
- sosiaaliasioiden päällikkö Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ekonomisti Tom-Henrik Sirviö, STTK ry
- ekonomisti Heikki Taulu, Akava ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Aki Kangasharju, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- toiminnanjohtaja Timo Kontio, Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- rahoitusekonomisti Antti Klemola, Työllisyysrahasto
- toiminnanjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Keskusjärjestö ry
- kauppatieteiden tohtori Merja Kauhanen
- valtiotieteen tohtori Mauri Kotamäki
- tutkijatohtori Heikki Palviainen

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- KEHA-keskus
- Kainuun TE-toimisto
- Uudenmaan TE-toimisto
- Suomen Yrittäjät ry
- Näkövammaisten liitto ry
- Suomen teatteriohjaajat ja dramaturgit ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia. Muutokset koskevat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus eräille työtömille työnhakijoille.

Esityksessä ehdotetaan, että ansiopäivärahan määrää koskevaan sääntelyyn lisätään kaksi porrasta, jotka alentavat ansiopäivärahaa. Ansiopäivärahan määrä säilyy nykyisen suuruisena enimmäisajan ensimmäisten 40 työttömyyspäivän ajalta. Tämän jälkeen ansiopäivärahan määrä alentuu 20 prosenttia. Tätä alennettua ansiopäivärahaa maksetaan, kunnes ansiopäivärahaa on maksettu yhteensä 170 työttömyyspäivältä. Tämän jälkeen ansiopäiväraha alenee 25 prosenttia alkuperäisestä määrästä.

Työttömyyspäivärahan perusteena olevia palkansaajan työssäoloehdot koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavan niin, että palkkatuettu työ ei jatkossa pääsääntöisesti lainkaan kerrytä työssäoloehdot. Pääsäännön estämättä alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ ja yli 60-vuotiaan pitkäaikaistyöttömän työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ kuitenkin kerryttää työssäoloehdot. Tällöin työssäoloehdot ei kuitenkaan kerrytä palkkatuetun työn ensimmäiset 10 kuukautta. Näissä tilanteissa, nykytilaa vastaavasti, työssäoloehdossa huomioidaan 75 prosenttia työssäoloehdot kerryttävistä kuukausista.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi luovuttavan eräistä ikäsidonnoista työttömyysturvaa koskevista poikkeussäännöksistä. Palkansaajan työssäoloehdot ei kerrytä jatkossa sellainen kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus, jonka kunta on velvollinen järjestämään ikää koskevat ehdot täyttävälle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päätymässä. Koska tällaisen velvoitteen perusteella järjestettävä palkkatukityö tai palvelu ei jatkossa kerrytä työssäoloehdot, kunnan velvoitteita koskevat säännökset esitetään kumottaviksi. Samoin kumotaan ne ansiopäivärahan suuruutta koskevat suojasäännökset, jotka liittyvät näihin ikäsidonnoihin poikkeussäännöksiin. Esityksessä ehdotetaan myös kumottavaksi 58 vuotta täyttäneitä koskeva suojasäännös, jonka perusteella palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahan taso ei voi alentua, jos henkilö täyttää työssäoloehdon täytettyään mainitun ikärajan.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa työttömyysturvajärjestelmää ja lisätä työllisyyttä parantamalla työllistymiseen liittyviä kannustimia. Toimenpiteillä tavoitellaan nettomääräisesti noin 276 milj. euron menosopeutusta sekä noin 18 700 henkilön työllisyyskasvua. Työllisyyden kasvun arvioidaan vahvistavan julkista taloutta noin 458 milj. eurolla. Yhteensä julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan noin 734 milj. eurolla. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta lausuu esityksestä oman toimialansa osalta.

Vaikutukset työllisyyteen

Hallituksen esityksen keskeiset työllisyyteen vaikuttavat ehdotukset ovat ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastaminen työttömyyden keston mukaan, eräiden ansiopäivärahaan liittyvien ikäsidonnaisten poikkeusten poistaminen ja palkkatuetusta työstä kertyvään työssäoloehtoon tehtävät muutokset.

Valtiovarainministeriö on tehnyt arvion muutosten työllisyysvaikutuksista. Kaikille uudistuksille on arvioitu työllisyyttä lisääviä vaikutuksia, joista selvästi suurimmat liittyvät ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseen (12 800 henkilöä) ja velvoitetyön lakkauttamiseen (3 500 henkilöä). Muiden muutosten (työssäoloehdon kertymisen lopettaminen palveluista, 58-vuotiaiden suoja säännön kumoaminen ja työssäoloehdon kertymisen lakkaaminen palkkatuetusta työstä) osalta työllisyysvaikutukseksi on kussakin muutoksessa arvioitu alle 1 000 henkilöä. Yhteensä muutosten arvioidaan lisäävän työllisyyttä noin 18 700 henkilöllä.

Työllisyysvaikutusarvioiden tekemisessä on käytetty eri muutosten kohdalla samanlaista menetelmää ja niissä on hyödynnetty aiempien empiiristen tutkimusten tuloksia työttömyysturvan tason vaikutuksista työttömyyden keston. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan aiemman mitattavan tutkimuskirjallisuuden perusteella työttömyysturvan kestolla ja tasolla on merkitystä työttömyysjaksojen pituudelle siten, että parempi taso ja pidempi korvausjakso pidentävät työttömyysjaksoja. Valiokunta huomauttaa kuitenkin hallituksen esityksessäkin (s. 82—83) todetun mukaisesti, että työllisyysvaikutusarviointit ovat suuntaa antavia, sillä erilaisten kohderyhmien reaktiot kannustimien muutoksiin voivat erota toisistaan ja arvioiden pohjalla olevien tutkimustulosten asetelmat ovat voineet olla hyvin erilaiset kuin nyt käsillä oleva tilanne.

Työssäoloehdon kertyminen palkkatuetussa työssä

Palkansaajan työssäoloehdon kertymisestä palkkatuetussa työssä säädetään työttömyysturvalain 5 luvun 4 a §:n 1 momentissa. Palkkatuetulla työllä tarkoitetaan työtä, jota tuetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettulla palkkatuella, 7 a luvussa tarkoitettulla 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuella, 11 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tuella (tuki kunnalle velvoitetyöllistämisen ajalta) sekä valtionhallintoon työllistämistä. Edellä tarkoitettuja tukimuotoja yhdistää se, että ne myönnetään laissa määriteltyyn kohderyhmään kuuluvan henkilön palkkaamiseen työnantajalle, jolle kompensoidaan palkkakustannukset osittain tai kokonaan. Edellä mainituista tukimuodoista valtionhallintoon työllistäminen on päättymässä aiemmin hyväksytyjen lakien ja valtion talousarvion nojalla siten, että valtionhallintoon työllistämisestä aiheutuviin palkkakustannuksiin voidaan osoittaa työllisyysmäärärahaa enintään 30.9.2024 asti.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

Nykyisin palkkatuetusta työstä 75 prosenttia kerryttää palkansaajan työssäoloehdot. Esityksen mukaan palkkatuettu työ ei jatkossa pääsääntöisesti lainkaan kerrytä työssäoloehdot. Pääsäännön estämättä alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ ja yli 60-vuotiaan pitkään työttömänä olleen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ kuitenkin kerryttävät työssäoloehdot. Tällöin työssäoloehdot ei kuitenkaan kerrytä palkkatuetun työn ensimmäiset 10 kuukautta.

Ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan erityisesti avoimille työmarkkinoille työllistymiseen liittyvien kannustimien parantamista. Muutoksilla halutaan myös ehkäistä kierre, jossa julkisista varoista tuetulla työllistämällä uudistetaan oikeus työttömyyspäivärahaan, jonka enimmäisajan täyttymistä seuraa työssäoloehdon uudelleen täyttyminen julkisista varoista tuetulla työllistämällä. Esityksen mukaan palkkatuettu työ rinnastuu muutosten myötä jatkossa voimakkaammin muihin julkisen työvoimapalvelun järjestämistehtävän palveluihin, joihin osallistuminen ei kerrytä työssäoloehdot.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa muutoksia on kritisoitu mm. siitä, että ne asettavat palkkatuetussa työssä työskentelevät työntekijät eri asemaan suhteessa muihin työntekijöihin. Muutosten on lisäksi katsottu vähentävän palkkatuetun työn houkuttelevuutta. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että ehdotetuilla muutoksilla voi olla vaikutusta palkkatuetun työn määrään. Työttömän työnhakijan näkökulmasta palkkatuettu työ muuttuu epäedullisemmaksi verrattuna työhön, jota ei tueta palkkatuella tai 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuella. Tämä voi jossain määrin vähentää työnhakijoiden halukkuutta hakeutua tai ottaa vastaan sellaisia paikkoja, joihin työnantaja edellyttää palkkatuen saamista. Koska pääsääntöisesti työstä saatava palkka ylittää työttömyysetuuden määrän ja palkkatuella työllistyminen voi edistää työllistymistä myös pidemmällä aikavälillä, on palkkatuella työllistyminen kuitenkin edelleen useimmissa tilanteissa taloudellisesti kannattavaa. Lisäksi muutos voi vähentää palkkatukeen liittyvää niin sanottua vuotovaikutusta, jolla tarkoitetaan tuen myöntämistä työsuhteeseen, joka olisi syntynyt ilman palkkatuen myöntämistä.

Vuoden 2025 alusta palkkatuen myöntämisestä vastaavat kuntapohjaiset työvoimaviranomaiset. Kuntien toimintaa ohjaa rahoitusvastuu työttömyysetuuksista, joka kasvaa asteittain työttömyyden pitkittyessä. Rahoitusvastuun tason perusteena oleva päivälaskurin laskenta alkaa alusta, kun henkilö täyttää palkansaajan työssäoloehdon. Mikäli työssäoloehdot ei voi täyttää palkkatuetulla työllä, ei kunnalla ole intressiä myöntää palkkatukea vain rahoitusvastuusta vapautuakseen, vaan kannustimena toimisi palkkatuetun työn vaikuttavuus. Tällöin palkkatuettu työ on työvoimaviranomaisen näkökulmasta muihin julkisiin työvoimapalveluihin verrattava palvelu ja ehdotetut muutokset voivat näin ollen parantaa palkkatuetun työn vaikuttavuutta ja edistää resurssien kohdentamista aiempaa voimakkaammin vaikuttaviin palveluihin.

Edellä kuvattuun liittyen palkkatuetun työn voidaan odottaa vähentyvän erityisesti sellaisen palkkatuetun työn osalta, jonka vaikuttavuus on ollut heikko. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan useissa kotimaisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa on havaittu, että julkiselle sektorille työllistämisen työllisyysvaikutukset ovat vähäisiä tai tilastollisesti merkittäviä vaikutuksia ei havaita. Myös kolmannen sektorin kohdalla ja erityisesti 100 prosentin palkkatuen kohdalla palkkatukijakson jälkeinen työllistyminen on vähäisempää kuin yrityksiin työllistettyjen kohdalla. Ehdotuksella voi näin ollen olla vaikutuksia kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden mahdollisuuksiin työllistää palkkatuella.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

Velvoitetöyllistämistä koskevan sääntelyn kumoaminen

Hallituksen esityksen mukaan työssäoloehto ei kerrytä sellainen kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus, jonka työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta on velvollinen järjestämään ikää koskevat ehdot täyttävälle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päättymässä. Koska tällaisen velvoitteen perusteella järjestettävä palkkatukityö tai palvelu ei jatkossa kerrytä työssäoloehto esitetään työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan velvoitteita koskevat säännökset tältä osin kumottavaksi. Sääntelyn tavoitteena on ollut taata 57 vuotta täytäneille henkilöille mahdollisuus säilyttää oikeus työttömyyspäivärahaan palvelulla tai palkkatuetulla työllä päivärahan enimmäisajan täytyessä, mikäli henkilö ei ole oikeutettu työttömyysturvan lisäpäiviin. Lisäpäiväoikeus on poistumassa asteittain, joten edellä kuvatun sääntelyn piiriin kuuluvien henkilöiden määrän on arvioitu kasvavan asteittain vuoteen 2029 asti.

Aiemmissa palkkatuetun työn työssäoloehdon kertymistä koskevissa muutoksissa velvoitetöyllistämisen kohdalla on tehty poikkeus pääsääntöön siten, että velvoitetöyllistämisen ajalta työssäoloehto on kertynyt täysimääräisesti, vaikka muusta palkkatuetusta työstä työssäoloehto olisi kertynyt vain osittain. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston ja Tilastokeskuksen työsäkäyntitilaston tietojen perusteella velvoitetöyllistämisen jälkeinen työllistyminen on vähäistä, vaikka huomattava osuus velvoitetöyllistetyistä on työskennellyt täyspäiväisesti tai lähes täyspäiväisesti noin kaksi vuotta ennen velvoitetöyllistämisen alkamista. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella velvoitetöyllistämistä koskevan poikkeuksen säätämistä ei tästä syystä ole työllisyysvaikutusten näkökulmasta pidetty perusteltuna.

Työllistämismenon kumoaminen vähentää kuntien tehtäviä ja alentaa niiden menoja velvoitetöyllistämisen vuosittain aiheuttamia nettokustannuksia vastaavalla määrällä. Tilastoista ei ole pääteltävissä, miltä osin velvoitetöyllistetyt ovat työllistyneet sellaisiin työtehtäviin, joihin kunnat tarvitsevat työvoimaa joka tapauksessa. Siltä osin kuin kunnat ovat luoneet työpaikkoja vain velvoitteen täyttämisen vuoksi, alentaa velvoitteen poistuminen aidosti kuntien kustannuksia. Koska velvoitetöyllistämisen jälkeinen työllistyminen on ollut vähäistä, ei työllistämismenon toteuttamatta jäämisellä arvioida olevan merkittävää negatiivista työllisyysvaikutusta. Kun velvoitetöyllistäminen on koskenut niitä 57 vuotta täytäneitä henkilöitä, joiden työttömyyspäivärahan enimmäisaika täyttyy, on sääntelyllä kuitenkin negatiivinen vaikutus henkilöiden saaman työttömyysetuuden määrään ja sen kautta heidän toimeentuloonsa. Toisaalta käytettävissä olevien tulojen aleneminen tai sen uhka saattaa lisätä kannusteita hakea työtä avoimilta työmarkkinoilta.

Tasa-arvo

Hallituksen esityksessä on tarkasteltu ehdotusten tavoitteita ja niiden vaikutuksia. Muiden vaikutusten lisäksi vaikutuksia on tarkasteltu kattavasti myös yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Erityisesti sukupuolten tasa-arvon kannalta voidaan arvioida, että vaikutusten kohdentumisella on ainakin osittain kytkös voimakkaasti sukupuolittuneisiin työmarkkinoihin.

Esityksestä käy ilmi, että ansiopäivärahaa sai noin 108 000 henkilö vuoden 2022 lopussa. Näistä 45 000 henkilölle päivärahaa oli maksettu 41—170 päivältä ja 41 000 henkilölle yli 170 päivältä. Käytännössä ansiopäivärahan aleneminen vaikuttaa lähes 80 prosenttiin työttömistä. Esityksen

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

mukaan 20 prosentin porrastus pienentää keskimääräistä täyttä päivärahaa noin 300 euroa kuukaudessa ja 25 prosentin porrastus noin 330 euroa kuukaudessa. Porrastuksen arvioidaan vain harvoin tarkoittavan kotitalouksien käytettävissä olevissa tuloissa huomattavan suuria eli yli 10 prosentin tulonmenetyksiä. Tällaisiin yli 10 prosentin tulonmenetysten kotitalouksiin kuuluisi noin 10 000 henkilöä, joista noin puolet ovat yksin asuvien 35—64-vuotiaiden muodostamia kotitalouksia. Vaikutukset olisivat suurimmat kolmanneksi ja neljänneksi alimmissa tulokymmenyksissä.

Ansiopäivärahan porrastuksen arvioidaan kohdistuvan jonkin verran enemmän miehiin kuin naisiin. Porrastuksen kohteena olevista arvioidaan olevan miehiä yhteensä noin 56 prosenttia. Tämä johtuu siitä, että ansiopäivärahaa saavat naiset tekevät useammin osa-aikatoittoa ja saavat soviteltua päivärahaa, jolloin heidän työssäolohehtonsa täyttyy etuuden saannin aikana useammin. Toisaalta miehillä työttömyys myös pitkittyy naisia useammin. Vaikutus miehiin on keskimäärin suurempi myös euromääräisesti, koska miesten saamat päivärahat ovat keskimäärin suurempia.

Ansiopäivärahan maksamiseen alennettuna ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka arvioidaan vaikuttavan erityisesti naisten asemaan. Jos työssäolohehto on täyttynyt ennen 2.9.2024, mutta maksamisen alku siirtyy hyväksyttävän syyn vuoksi tämän jälkeiseen aikaan, ansiopäivärahan maksamista alennettuna ei sovelleta. Esityksen vaikutusarvioinnissa mainitaan perhevapaat esimerkkinä hyväksyttävistä syistä, minkä vuoksi säännös suojaisi erityisesti naisten ansiopäivärahoja.

Palkkatuetussa työssä aloittavista vuosittain noin 53—55 prosenttia on miehiä ja noin 45—47 prosenttia naisia. Kuntasektorille työllistettyjen osalta sekä miesten että naisten osuus työllistetyistä on vaihdellut noin 48—52 prosentin välillä. Kolmannelle sektorille työllistettyjen osalta miesten osuus on vaihdellut noin 45—49 prosentin välillä ja naisten osuus noin 51—55 prosentin välillä. Palkkatuen myöntäminen edellyttää, että työllistettävä työnhakija on työtön. Miesten osuus työttömistä työnhakijoista on ollut noin 1—2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin miesten osuus palkkatuetussa työssä aloittaneista. Velvoitetyöllistettyjen osalta miesten osuus on viime vuosina ollut 1—3 prosenttiyksikköä matalampi kuin kaikessa palkkatuetussa työssä.

Ehdotetut muutokset vaikuttavat erityisesti velvoitetyöllistettyihin sekä muihin kuntasektorille työllistettyihin ja kolmannelle sektorille työllistettyihin. Näille sektoreille työllistetyistä naisten osuus on korkeampi kuin yrityksiin työllistetyistä. Naiset ovat myös hieman yliedustettuina palkkatuetussa työssä verrattuna naisten osuuteen kaikista työttömistä työnhakijoista. Velvoitetyöllistämisen lakkauttaminen sekä ehdotetut muutokset työssäoloehdon kertymiseen palkkatuetussa työssä vaikuttavat näin ollen mahdollisesti enemmän naisiin kuin miehiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp

Helsingissä 8.5.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Saara-Sofia Sirén kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Mikko Polvinen ps
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Timo Suhonen sd
varajäsen Juho Eerola ps
varajäsen Terhi Koulumies kok
varajäsen Pia Sillanpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 15—74-vuotiaita työllisiä oli vuoden 2024 maaliskuussa 52 000 vähemmän kuin vuosi sitten. Etenkin rakennusala on päästetty vapaapudotukseen ja hallituksen yksipuolisen sanelupolitiikan aiheuttama työmarkkakriisi uhkaa jatkaa kärjistymistään syksyn työmarkkinakierroksella. Sen sijaan, että hallitus pyrki luomaan Suomeen kasvua, luottamusta ja uusia työpaikkoja, se heikentää jälleen yhdellä lakiesityksellä rajusti työttömäksi ja lomautetuksi joutuvien toimeentuloa. Hallituksen työllisyyspoliittinen ajattelu näyttää lähtevän siitä, että uudet työpaikat syntyvät ensisijaisesti romuttamalla työttömyysturvan taso entistä kauemmaksi pohjoismaisesta tasosta.

Hallituksen jo tekemät sosiaaliturvan leikkaukset ajavat arviolta 100 000 uutta ihmistä toimeentulotuen asiakkaaksi ja köyhien lasten määrä lisääntyy lähes 20 000:lla. Nyt käsiteltävä esitys lisää jälleen täydentävien etuuksien tarvetta kymmenillä miljoonilla euroilla. Pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus on yhteydessä lukuisiin sosiaalisiin ongelmiin, ja entistä useampi työtön uhkaa joutua pysyvään, usein ylisukupolviseen köyhyysloukkuun. Hallitus ei ole teettänyt leikkauksille kunnollisia kokonaisvaikutusten arviointia, vaikka kyse on ihmisten perustoimeentulosta. Tätä ovat kritisoineet niin eduskunnan perustuslakivaliokunta ja valtioneuvoston oikeuskansleri kuin talouspolitiikan arviointineuvostokin.

Suomi on sitoutunut vähentämään köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien määrää 100 000:lla vuoteen 2030 mennessä EU:ssa sovittun yleistavoitteen mukaisesti. Hallituksen toimet vievät kuitenkin kehitystä täysin päinvastaiseen suuntaan myös siinä tapauksessa, että laskennalliset työllisyysvaikutukset realisoituisivat täysimääräisesti. Tämän osoittavat myös STM:n julkaisemat vaikutusarviot, joiden perusteella mahdollinen työllisyysvaikutus riittää kompensoimaan vain hyvin pienen osan köyhyyttä lisäävästä vaikutuksesta. Kun tähän yhdistetään työllisyysvaikutuksiin liittyvä merkittävä epävarmuus, on selvää, että hallituksen toimet lisäävät rajusti köyhyyttä ja eriarvoisuutta Suomessa.

Ansioturvan porrastaminen

Ansioturvan porrastaminen leikkaa 80 000 henkilön päivärahaa vuosittain siten, että leikkauksen suuruus on keskimäärin noin 300—330 euroa kuukaudessa. Kaikki työttömyysturvaheikennykset voivat osua myös samalle ihmiselle ja samaan kotitalouteen. Luku on poikkileikkaus yhdestä hetkestä, joten vuoden aikana ansioturvan porrastuksen takia alennettua turvaa saavia on erittäin paljon enemmän, koska alkavia työttömyyksiä oli esimerkiksi 546 000 vuonna 2023. Niistä ison osan työttömyys jatkuu yli 40 päivän. Vaikutusarviot onkin tehty puutteellisesti juuri kokonaisvaikutusten osalta. Hallitus on työttömyysturvaleikkausten lisäksi mm. heikentänyt merkittävästi yleistä asumistukea ja jäädyttänyt monet perusturvaetuuksien indeksit neljäksi vuodeksi. Lapsiperheellisellä osa-aikatyöntekijällä työttömyysturva voi leikkaantua hallituksen toimien seurauksena jopa puoleen nykyisestä. Työttömyysjakson 40 päivän ja 170 päivän porrastus tulee automaattisesti jokaiselle, jotka silloin ovat työttöminä. Itse ei voi vaikuttaa mitenkään, esimerkiksi osallistumalla aktiivitoimiin porrastuksen välttämiseksi.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 1

Ansioturvan porrastaminen rankaisee työttömyyden pitkittymisestä, mikä osuu varsinkin niihin työttömiin, joilla on heikommat mahdollisuudet saada töitä. Esimerkiksi silloin, kun lähialueella ei ole sopivaa työtä, tai silloin kun osaaminen vaatii päivitystä tai terveydentila ei mahdollista työllistymistä. Henkilö ei myöskään omalla aktiivisuudellaan voi vaikuttaa työttömyysturvan leikkaantumiseen, mikäli työtä ei syystä tai toisesta löydy. Porrastaminen romuttaa ansioturvan erityisesti pienillä palkkatuloilla. Vaikka ansiopäivärahan enimmäiskesto ei leikata, käytännössä ansiopäiväraha lyhenee pienituloisilla kahteen tai kahdeksaan kuukauteen, kun ansiopäivärahan taso tippuu peruspäivärahan tasolle eli noin 800 euroon kuukaudessa.

Samalla kun pienituloisten työntekijöiden ansioturva romutetaan esityksellä lähes kokonaan, myös keskituloinen suomalainen saa leikkauksien myötä työttömänä yli 800 euroa vähemmän ansiosidonnaista kuin ruotsalainen. Hallitus on siis tekemässä radikaalia irtiottoa pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista, millä voi olla kauaskantoiset seuraukset sekä työmarkkinoiden toimintaan että suomalaisen yhteiskunnan koheesioon ja eriarvoisuuteen.

Ansioturvan laskevalle profiilille ei löydy selkeää tukea asiaa käsittelevistä empiiristä tutkimuksista, vaan näyttö on ristiriitaista. Suomen kannalta relevantin Kolsrudin ym. (2018) tutkimus ei anna empiiristä tukea työttömyyden keston suhteen alenevalle työttömyyskorvaukselle Ruotsissa vallitsevissa oloissa. Tutkijoiden mukaan porrastaminen ei näytä tuovan hyötyjä sen kumminkin kannustavuuden kuin vakuutusperiaatteen näkökulmasta. Näyttääkin siltä, että hallitus on valinnut ansioturvan laskevan profiilin puhtaasti siitä syystä, että se haluaa painottaa leikkauksia muutenkin vaikeammassa asemassa oleviin työttömiin.

Työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatukityöstä

Työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatuetusta työstä kokonaan on ristiriidassa sen ajatuksen kanssa, että kaikki työ on arvokasta ja vie eteenpäin. On myös perusteetonta syrjiä normaalisti työsopimuksella työskentelevää ja veronsa maksavaa työntekijää vain siksi, että hänen työnantajalleen maksetaan palkkatukea työllistämisestä.

Palkkatukityö etenkin yrityksissä edistää tutkitusti pysyvämpää työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Myös kuntien ja kolmannen sektorin tarjoamalla palkkatukityöllä on tärkeä syrjäytymistä ehkäisevä ja työkykyä ylläpitävä vaikutus etenkin sellaisille kohderyhmille, joiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei ole vielä realistista. Siksi onkin järkevää kannustaa työttömiä osallistumaan palkkatukityöhön. Jos palkkatukityö ei jatkossa kerrytä työssäoloehdotusta, vähentää se kannustimia osallistua palkkatukityöhön. Etenkin kasvavan työttömyyden oloissa tämä voi pahentaa ns. hystereesi-ilmiötä, jossa suhdannetyöttömyys muuttuu rakenteelliseksi ja vähentää työvoiman tarjontaa pitkällä aikavälillä.

Ikäsidonnaisista poikkeussäännöistä luopuminen

Ikäsidonnaisten poikkeussääntöjen tarkoituksena on helpottaa ikääntyneiden työnsaantia ja toimeentulon turvaamista. Hallituksen esitys heikentää pitkän työuran tehneiden toimeentuloa kohtuuttomalla tavalla ja lisää samalla eläkeläisköyhyyttä, kun työmarkkinatuella putoavien usein ennestäänkin pieni eläkekertymä heikkenee. Samalla poikkeussäännösten poistaminen heikentää työllistymisen tukemista sekä kannusteita ottaa vastaa myös lyhytkestoista tai pienipalkkaista työtä. Ikääntyneiden työttömien kohtaamaa syrjintää tai esimerkiksi työkyvyn haasteita ei helpota työmarkkinatuen varaan joutuminen, eikä varsinkaan kuntien velvoitetyöllistämisen lakkauttaminen.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp
Eriävä mielipide 1

Työllisyys- ja työmarkkinavaikutukset

Kuten hallituksen esityksessä on todettu: ”työllisyysvaikutusarviot ovat suuntaa antavia, sillä eri-laisten kohderyhmien reaktiot kannustimien muutoksiin voivat erota toisistaan, ja arvioiden pohjalla olevien tutkimustulosten asetelmat ovat voineet olla hyvin erilaisia kuin tässä esitetyt muutokset”. Hallituksen esityksen työllisyysarviolaskelmissa käytetty työttömyyden keston jousto bruttokorvausasteen suhteen on 0,8, joka perustuu hyvin rajattua kohderyhmää koskevaan tutkimukseen, jonka yleistettävyyden kyseenalaista. Tästä syystä laskennallisiin työllisyysvaikutuksiin on syytä suhtautua varauksella.

On myös huomioitava, että hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset, mukaan lukien nyt käsiteltävä esitys, lisäävät merkittävästi toimeentulokiriippuvuutta, mikä on työn tekemisen kannusteiden kannalta haitallinen kehityssuunta. Myös työssäoloehdon kertymisen poistaminen palkkatuki-työstä heikentää kannusteita hakeutua palkkatuettuun työhön.

Vientiteollisuuden suhdannevaihteluihin ja tilapäisiin markkinahäiriöihin vastannut ja työpaikkojen veto- ja pitovoimaa lisännyt lomautusjärjestelmä heikentyy huomattavasti hallituksen esityksellä. Kun lisätään vielä ensi syksynä annettava esitys muutosneuvottelujen aloittamisen ilmoittamisajan puolittaminen ja lomautuskorvausajan puolittaminen on Suomen lomautusjärjestelmästä jäljellä vain rauniot.

Pelkästään hallituksen kehysriihessä päättämien sopeutustoimien on arvioitu heikentävän BKT:n kasvua noin 0,5 prosenttiyksiköllä vuodessa. Myös sosiaaliturvaleikkaukset heikentävät kokonaiskysyntää ja ovat omiaan pidentämään talouden taantumaa, mikä vaikuttaa kielteisesti myös työllisyyden kehittymiseen. Samaan aikaan hallituksen yksipuolinen työmarkkinapolitiikka, johon myös nyt käsiteltävät työttömyysturvaleikkaukset olennaisesti kuuluvat, uhkaa johtaa työmarkkinoiden syvenevään kriisiytymiseen. Massatyöttömyyden ja konkurssiaallon välttämiseksi hallituksen olisi perusteltua vetää esitys työttömyysturvan leikkaamisesta pois ja rakentaa aitojen kolmikantaneuvotteluiden kautta sellainen kompromissi hallitusohjelmassa linjatuista työelämä- ja sosiaaliturvauudistuksista, jossa myös työntekijäosapuolen näkemyksiä olisi huomioitu.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lakiehdotukset hylätään ja

että sosiaali- ja terveysvaliokunta muutoin ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8.5.2024

Aino-Kaisa Pekonen vas
Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Piritta Rantanen sd
Timo Suhonen sd

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen ovat tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Hallitusohjelmassa todetaan myös, että hallitus tavoittelee työllisyys- ja kasvutoimillaan 100 000 uutta työllistä ja julkisen talouden vahvistumista noin kahdella miljardilla eurolla. Keskusta pitää näitä tavoitteita tärkeinä, mutta tällä hetkellä näyttää siltä, että hallituksen politiikka ei johda toivottuihin tavoitteisiin. Suomessa kasvavat nyt vain työttömyys, konkurssit ja velka, eivät talous ja ihmisten hyvinvointi.

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025—2028 valtiovarainministeriö ennustaa, että talous ei kasva tänä vuonna lainkaan vaan on tasan 0 prosenttia. Ensi vuodelle VM ennustaa 1,6 prosentin kasvua. Huolestuttavaa on, että kitukasvuisen ensi vuoden jälkeen talouskasvu lähtee taas hiipumaan. Vuonna 2026 kasvu on 1,5, vuonna 2027 1,3 ja vuonna 2028 enää 1,1 prosenttia.

Taloudellisten lähtökohtien osalta julkisen talouden suunnitelmassa kerrotaankin mm., että työpanoksen kokonaisvaikutus kääntyy tuotantoa vähentäväksi tarkastelujakson lopulla, kun osallistumisasteen nousu ja rakenteellisen työttömyyden lasku hiipuvat ja työikäisen väestön kehitys kääntyy työpanosta supistavaksi.

Työllisyysasteen VM ennustaa tänä vuonna hieman laskevan ja palaavan siitä vuoden 2023 lähtötasoon vuoden 2025 aikana. Kehyskauden loppua kohden työllisyysaste jatkaa kasvuaan ollen 76,1 prosenttia vuonna 2028, kun lähtötilanteessa vuonna 2023 luku oli 73,2 prosenttia.

Työssäoloehdon kertyminen palkkatuetusta työstä

Keskustan valiokuntaryhmä on huolissaan hallituksen esityksen vaikutuksista palkkatuettuun työhön. Hallituksen esityksen mukaan palkkatuettu työ ei kerryttäisi jatkossa pääsääntöisesti lainkaan työssäoloehtoaa. Palkkatuettu työ on työntekijän työsuhteessa tekemää työtä, josta maksetaan työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Palkkatuetun työn tarkoituksena on edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatukea voidaan myöntää, jos työttömällä työnhakijalla on puutteita ammatillisessa osaamisessa, hän on 60 vuotta täyttänyt pitkäaikaistyötön tai hänellä on pysyväisluonteinen vamma tai sairaus, joka heikentää hänen edellytyksiään työllistyä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lakiehdotusta koskevista asiantuntijakuulemisissa ja valiokunnalle annetuissa lausunnoissa esitettyä muutosta on kritisoitu ja todettu, että se asettaa palkkatuetussa työssä työskentelevät työntekijät eri asemaan kuin muut työntekijät. Muutos tulee heikentämään merkittävästi palkkatuetun työn houkuttelevuutta ja pidentää siten muutoinkin vaikeammin työllistyvien henkilöiden työttömyysjaksoja ja kasvattaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta ja kustannuksia. Muutos voi vaikeuttaa myös esimerkiksi maaseudulla pienten kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden edellytyksiin ja mahdollisuuteen saada työntekijöitä.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp
Eriävä mielipide 2

Ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan porrastus työssäolon pituuden mukaan

Orpon hallituksen ohjelmassa on sovittu työttömyysturvan uudistamisesta työhön kannustavamaksi. Hallitusohjelman mukaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso porrastetaan työttömyyden keston mukaan. Keskusta sen sijaan porrastaisi työttömyysturvan työttömyyttä edeltävän työssäolon keston mukaan. Tällöin työttömyyttä edeltävä pidempi työssäolo oikeuttaisi pidempään työttömyysturvaan kuin lyhyt työhistoria. Nykyisellään ja esitetyn muutoksen jälkeen ansiosidonnaisen työttömyysturvan kesto on sama riippumatta siitä, miten pitkään henkilö on ollut työelämässä ennen työttömyyttä.

Keskustan tavoitteena on saavuttaa uudistuksella samaa suuruusluokkaa olevat vaikutukset julkiseen talouteen kuin mitä hallituksen arvioi saavuttavansa omalla mallillaan. Työttömyysturvan kehittämistyöryhmän mukaan porrastuksen työssäolon keston mukaan voisi vahvistaa julkista taloutta noin 200 milj. eurolla mallilla, jossa työttömyysturvaa kertyisi kutakin 5 kuukauden työssäoloa kohden 100 päivää ja enimmäismäärä olisi 400 päivää.

Keskustan valiokuntaryhmän tavoitteena on malli, jossa ansiosidonnaista työttömyysturvaa kertyisi jo lyhyistäkin työpätkistä. Keskusta kannustaa hallitusta tuomaan eduskuntaan uuden esityksen ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamisesta työttömyyttä edeltävän työhistorian mukaan. *(Eriävän mielipiteen lausumaesitys 1)*

Oikeus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan kaikille ehdot täyttävälle

Keskustan valiokuntaryhmä laajentaisi oikeuden ansiosidonnaiseen työttömyysturvan yhdenvertaisilla ehdoilla kaikille työllisille. Keskustan mielestä on vakuutusperiaatteen vastaista, että kaikki työlliset joutuvat maksamaan palkastaan työttömyysvakuutusmaksua, kuten myös kaikkien palkansaajien työnantajat, mutta oikeus ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan on työttömyyden alkaessa ainoastaan työttömyysvakuutusmaksuun kuuluvilla, vaikka työttömäksi jäänyt henkilö muutoin täyttäisi ansiosidonnaisen työttömyysturvan ehdot. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että kaikkien työllisten olisi kuuluttava johonkin työttömyyskassaan. Selvityshenkilö Mauri Kotamäen vuonna 2018 valmistuneen raportin (Kohti vakuuttavampaa ansioturvaa — Arvio ansiosidonnaisen työttömyysturvan kehittämismahdollisuuksista) mukaan rahoitusvaje olisi 228 milj. euroa, kun otetaan huomioon kassojen kasvanut jäsenmaksutulo. Vajeesta 110 milj. kohdistuisi eläkejärjestelmään.

Uudistus voitaisiin rahoittaa esimerkiksi uudistamalla työttömyysturvan rahoitusmallia siten, että kustannus katettaisiin työttömyysvakuutusmaksuilla. Vakuutusmaksujen pohjana oleva palkkasumma on karkeasti noin 100 mrd. euroa, jolloin työttömyysvakuutusmaksun nostaminen kutakin 0,1 prosenttiyksikköä kohden tuottaa noin 100 milj. euroa. Uudistus olisi voitu toteuttaa jo ensi vuoden alusta, kun viime vuosien vahvan työllisyyskehityksen myötä Työllisyysrahastolla oli mahdollisuus alentaa merkittävästi työttömyysvakuutusmaksuja. Keskusta edellyttää, että hallitus valmistelee pikaisesti kaikki työlliset kattavan työttömyysturvan vakuutusperiaatetta kunnioittavan uudistuksen, jossa kaikki työttömyysvakuutusmaksuja maksavat ovat yhtäläisin ehdoin oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. *(Eriävän mielipiteen lausumaesitys 2)*

**Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp
Eriävä mielipide 2**

Esityksen vaikutusten arviointi ja seuranta

Keskustan valiokuntaryhmä pitää välttämättömänä, että hallitus seuraa lakimuutosten vaikutuksia. Hallituksen esityksessä on todettu, että muutokset lisäävät merkittävästi perusturvan ja toimeentulotuen käyttöä. Valiokunnalle annetuissa lausunnoissa on oltu huolissaan siitä, että hallituksen esityksen vaikutusten arviointi on puutteellista.

Keskustan valiokuntaryhmä on huolissaan hallituksen aiemmin jo tekemien ja nyt tehtävien muutosten yhteisvaikutusten arvioinnin puutteellisuudesta. Etuusleikkausten vaikutukset erityisesti lapsiperheisiin ovat merkittäviä ja lisäävät todennäköisesti tämän vuoksi lapsiperheköyhyyttä.

Keskusta pitää hallituksen työllisyystavoitteiden ja julkisen talouden tasapainottamistavoitteiden saavuttamista välttämättöminä. Olemme kuitenkin huolissamme siitä, saavuttaako hallitus näitä tavoitteita. Siksi hallituksen pitäisi seurata jatkuvasti työllisyys- ja talouskehitystä ja tekemiensä lakimuutosten vaikutuksia tavoitteiden saavuttamiseen sekä reagoitavat tarvittaessa asiaan. *(Eriävän mielipiteen lausumaesitys 3)*

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kolme lausumaa.
(Eriävän mielipiteen lausumaesitykset)*

Eriävän mielipiteen lausumaesitykset

- 1. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ansiosidonnaisen työttömyysturvan uudistuksen, jossa ansiosidonnaisen työttömyysturvan määrä on sidoksissa edunsaajan työttömyyttä edeltäneen työhistorian pituuteen.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee pikaisesti kaikki työlliset kattavan työttömyysturvan vakuutusperiaatetta kunnioittavan uudistuksen, jossa kaikki työttömyysvakuutusmaksuja maksavat ovat yhtäläisin ehdoin oikeutettuja ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa työttömyysturvauudistustensa kokonaisvaikutuksia ja reagoi tarvittaessa niihin, mikäli uudistuksella ei saavuteta sille asetettuja tavoitteita.*

Helsingissä 8.5.2024

Tuomas Kettunen kesk
Olga Oinas-Panuma kesk

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia. Muutokset koskisivat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus eräille työttömille työnhakijoille.

Hallituksen politiikka on kokonaisuudessaan epäreilua ja köyhyyttä syventävää. Ansioturvaan tehtävät muutokset kohdistuvat samoille henkilöille, joihin on kohdistunut jo aiempia leikkauksia. Vaikka sosiaaliturvaa on tärkeää ja perusteltua kehittää tulevaisuudessa, osana epäoikeudenmukaista kokonaisuutta hallituksen esitystä ei voi kannattaa

Esityksen vaikutukset kohdistuvat epäoikeudenmukaisesti

Hallituksen aiemmat sosiaaliturvaa koskevat lakimuutokset kumuloituvat samoille kohderyhmille ja heikentävät jo ennestään heikossa asemassa olevien tilannetta. Tässä esityksessä esitettävät muutokset vahvistavat näitä vaikutuksia. Indeksijäädytykset sekä työttömyysturvaan ja asumistukeen kohdistuvat leikkaukset lisäävät köyhyyttä kasautuen samoille ihmisille ja samoille kotitalouksille.

Ansioturvan porrastus kohdistuu epäoikeudenmukaisesti varsinkin pienituloisiin työntekijöihin. Leikkaus tulee pudottamaan lisää ihmisiä perusturvan varaan ja lisäämään toimeentulotuen tarvetta. Huomattavaa on, että nettokorvausasteet olivat verrokkimaita pienempiä jo ennen hallituksen suunniteltuja toimia. Etenkin pienipalkkaisille vakuusturvan säilyminen on kyseenalaista.

Hallituksen esityksen vaikutuksena myös työttömän kannuste ottaa palkkatuetta vastaan heikkenee. Palkkatuetta työ on ollut toimiva reitti työmarkkinoille etenkin niille, joiden työllistyminen on ollut haastavaa. On epäoikeudenmukaista, että palkkatuella työskentelevät, mutta samalla veroja ja sosiaalimaksuja maksavat työntekijät, on rajattu pois työssäoloehdon karttumisesta.

Lasten ja nuorten tilanne heikkenee

Hallituksen politiikalla on hälyttävät vaikutukset lapsiperheköyhyyden kasvuun. THL:n mukaan sosiaaliturvan leikkausten vaikutukset vuoteen 2027 saakka osoittavat pienituloisten määrän lisääntyvän noin 94 000 henkilöllä. Tästä määrästä lapsia olisi noin 12 000.

STM:n ja VM:n toteuttamassa hallituksen esitysten yhteisvaikutusten arvioinnissa suurimmat vaikutukset kohdistuivat nuorimpiin ikäryhmiin, 18—24 vuotiaisiin ja 25—34 vuotiaisiin. Nyt esitettävät muutokset vahvistavat näitä vaikutuksia. Tämä lisää nuorten syrjäytymisen ja yhteiskunnallisen ulkopuolisuuden riskejä.

Valiokunnan lausunto TyVL 4/2024 vp
Eriävä mielipide 3

Kokonaisuudessaan toimeentulotuen tarpeen kasvu muuttaa hyvinvointivaltion pohjaa ja rakennetta. Pitkittyneellä toimeentuloasiakkuudella voi olla ylisukupolvisia vaikutuksia, kun lasten hyvinvointiin liittyvät ongelmat lisääntyvät.

Ansioturvan pitää kehittää pidemmällä aikavälillä

Myös muutoksen palkkatuetuun työhön osuvat nuoriin. Palkkatuettu työ on antanut monelle nuorelle mahdollisuuden saada työkokemusta ja vahvistaa omaa osaamista. Se, että julkinen valta tukee työnantajia palkkatuella, ei ole peruste työntekijöiden epäyhdenvertaiselle kohtelulle.

Vihreät tunnistavat, että sosiaaliturvaa tulee uudistaa reilulla tavalla. Sosiaaliturvaa tulee kehittää yksinkertaisemmaksi, virtaviivaisemmaksi ja ymmärrettävämmäksi. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmämme on aikojen saatossa kasattu tilkkutäkki, josta sen käyttäjä ei saa aina selkoa. Se ei taivu muuttuviin elämäntilanteisiin ja tuuppaa ihmisiä monenlaisiin kannustinloukkuihin.

Pidemmällä tähtäimellä on otettava askeleita kohti perustuloa. Yksi vaihtoehto on ottaa käyttöön takuutuloon pohjautuva järjestelmä, jolloin takuutulo uutena sosiaaliturvan osana kohdentuisi kaikille sosiaaliturvan piirissä oleville täysi-ikäisille. Se parantaisi merkittävästi edunsaajien mahdollisuutta tehdä töitä ja olisi askel kohti universaalia perustuloa.

Sosiaaliturvan tehtävä on nostaa ihmisiä pois köyhyydestä ja toimia turvaverkkona, kun elämäntilanteet muuttuvat äkillisesti. Nyt hallituksen sosiaaliturvaan tekemät muutokset toimivat päinvastoin ja sysäävät ihmisiä syvemmälle köyhyyteen. Etenkin yhdistettynä muihin hallituksen sosiaaliturvaleikkauksiin sitä ei voi kannattaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 8.5.2024

Fatim Diarra vihr